

Sygn. akt I UK 421/16

POSTANOWIENIE

Dnia 13 czerwca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania G. Spółki z o.o. w C.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
z udziałem zainteresowanych: K. G., Ł. J. i P. S.A. z siedzibą w N.
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 13 czerwca 2017 r.,
skargi kasacyjnej G. Spółki z o.o. w C.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 22 marca 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) wyrokiem z dnia 22 marca 2016 r. oddalił apelację G. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w C. (dalej jako: Spółka G.) od wyroku Sądu Okręgowego w C. z dnia 3 marca 2015 r., wydanego w sprawie przy udziale zainteresowanych: P. S.A. z siedzibą w N., K. G. i Ł. J., którym oddalono odwołania Spółki G. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w C. z dnia 8 kwietnia 2014 r. stwierdzających, że zainteresowani Ł. J. i K. G. nie podlegają obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym jako pracownicy Spółki G. we wskazanych w tych decyzjach okresach (pkt I).

Sąd Apelacyjny podzielił ocenę Sądu pierwszej instancji, że zainteresowani

Ł. J. i K. G., zatrudnieni na podstawie umowy o pracę u zainteresowanej P. S.A., w ramach umów zlecenia zawartych ze Spółką G. świadczyli w istocie pracę „na rzecz” swojego pracodawcy (tj. zainteresowanej P. S.A.) w rozumieniu art. 8 ust 2a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 963 ze zm., powoływanej dalej jako ustawa systemowa). Obie Spółki podpisały umowę z dnia 2 marca 2006 r., której przedmiotem jest świadczenie usług przez Spółkę G. na rzecz zainteresowanej P. S.A., polegających na wykonywaniu czynności związanych z obsługą linii technologicznych do produkcji szkła zespolonego w zakładzie P. S.A. W celu realizacji tej umowy zainteresowani Ł. J. i K. G. zostali zatrudnieni przez Spółkę G. w ramach umów zlecenia. Wobec takich ustaleń Sądy *meriti* uznały, że mimo iż Spółka G. zgłosiła zainteresowanych do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego jako swoich pracowników, to stosownie do powołanego przepisu płatnikiem składek jest dla nich zainteresowana P. S.A., jako ich pracodawca, na rzecz którego faktycznie świadczyli oni pracę w ramach umowy zlecenia zawartej z osobą trzecią, a nie Spółka G.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku wywiodła G. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w C., zaskarżając go w całości oraz wnosząc o jego uchylenie wraz z poprzedzającym go wyrokiem Sądu Okręgowego i o „uchylenie decyzji ZUS z dnia 5 marca 2016 r., nr (...) oraz decyzji ZUS z dnia 25 marca 2015 R. (X.)”, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi oraz o pozostawienie Sądowi, któremu sprawa zostanie przekazana, rozstrzygnięcia o kosztach za wszystkie instancje.

Skarga kasacyjna została oparta na podstawie naruszenia prawa materialnego, a mianowicie: 1) art. 8 ust. 2a w związku z art. 4 pkt 2 ustawy systemowej przez ich błędną wykładnię i przyjęcia, że płatnikiem składek jest macierzysty pracodawca pracownika wykonującego na zlecenie podmiotu trzeciego pracę na rzecz tego pracodawcy w sytuacji, gdy prawidłowa interpretacja tych przepisów prowadzi do wniosku, iż płatnikiem składek w tej sytuacji powinien być zleceniodawca, 2) art. 18 ust. 1a tej ustawy przez niewłaściwą wykładnię i przyjęcie, że przepis ten statuuje legitymację dla pracodawcy do żądania od

pracownika informacji między innymi o umowach zlecenia zawartych przez pracownika z podmiotami trzecimi w sytuacji, gdy z przepisu tego wnioski nie wynikają nawet w sposób pośredni.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania został uzasadniony potrzebą wykładni art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, który zdaniem skarżącej powinien być rozpatrywany łącznie z art. 4 ust. 2a tej ustawy, zgodnie z którym płatnikiem składek na ubezpieczenie społeczne jest pracodawca - w stosunku do pracowników i osób odbywających służbę zastępczą oraz jednostka organizacyjna lub osoba fizyczna pozostająca z inną osobą fizyczną w stosunku prawnym uzasadniającym objęcie tej osoby ubezpieczeniami społecznymi, w tym z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym albo pobierania zasiłku macierzyńskiego, z wyłączeniem osób, którym zasiłek macierzyński wypłaca Zakład. Skarżąca jest wymienioną w tym przepisie „jednostką organizacyjną pozostającą z osobami fizycznymi w stosunku prawnym zlecenia”, zatem powinna być uznana za płatnika składek. Skarżąca podkreśliła, że wprowadzie „zgodnie z dotychczasową linią orzecznictwa (...) zleceńbiorcę należy traktować jako pracownika, ale niewątpliwie swojego pracodawcy (z którym pozostaje w stosunku pracy), a nie zleceńdawcy”, to jednak stanowisko to „stoi w sprzeczności z realiami XXI w”. Ponadto każdy podmiot, który ma pełnić funkcję płatnika składek powinien zostać wyposażony przez ustawodawcę w narzędzia pozwalające mu w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami uzyskać wiedzę niezbędną, aby objąć osoby, wobec których jest płatnikiem składek tym obowiązkiem.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nie nadawała się do przyjęcia jej do rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi

przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że ze względu na sformułowane w ustawie wymagania istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołała się na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania przesłance z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., tj. na twierdzeniu o istnieniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecnictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob.: postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365; z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351). Skarżącą obciążał obowiązek przedstawienia odrębnej i pogłębionej argumentacji prawnej wskazującej na zaistnienie powołanej okoliczności uzasadniającej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, zawierającej szczegółowy opis tego, na czym polegają poważne wątpliwości interpretacyjne (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09, LEX nr 570112; z dnia 12 grudnia 2008 r., II PK 220/06, LEX nr 950814). Nie można uznać, że w sprawie zachodzi potrzeba wykładni przepisów prawa, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii prawnej prezentowanej przez skarżącego, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, LEX nr 523522 oraz z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka z 2003 r. nr 13, poz. 5).

Skarżąca bezpodstawnie sugeruje, że w art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, nakazującym dla potrzeb systemu ubezpieczeń społecznych traktować zleceniobiorcę jak pracownika, „chodzi niewątpliwie o pracownika swojego zleceniodawcy”. Takie stanowisko jest bowiem sprzeczne z dotychczasową linią orzecniczą, co zauważa zresztą sama skarżąca. Nie istnieje zatem potrzeba

wykładni powołanych w skardze przepisów, skoro były one już przedmiotem rozważań orzecznictwa. Należy zatem powtórzyć za Sądem drugiej instancji, że dyspozycje art. 8 ust. 2a ustawy systemowej rozszerzają pojęcie pracownika dla celów ubezpieczeń społecznych na dwie sytuacje. Pierwszą jest wykonywanie pracy na podstawie jednej z wymienionych umów prawa cywilnego przez osobę, która taką umowę zawarła z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy. Tak samo jest traktowane wykonywanie pracy na podstawie jednej z umów cywilnoprawnych przez osobę, która wprowadzi umowę taką zawarła z osobą trzecią, jednakże nadal świadczy pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy. Istotą decydującą o uznaniu takiej osoby za pracownika w rozumieniu art. 8 ust. 2a ustawy systemowej jest to, że - będąc pracownikiem związanym stosunkiem pracy z takim pracodawcą - równocześnie świadczy nadal pracę na podstawie umowy cywilnoprawnej zawartej z pracodawcą albo z inną osobą. Pracodawca w wyniku takiej cywilnoprawnej umowy „o podwykonawstwo” przejmuje w ostatecznym rachunku rezultat takiej pracy i dla takiej „pracowniczej” kwalifikacji prawnej dla celów ubezpieczeń społecznych nie ma istotnego znaczenia to, czy praca wykonywana na podstawie umowy cywilnoprawnej ma cechy zatrudnienia pracowniczego. Ważne jest to, aby beneficjentem pracy wykonywanej na podstawie umowy cywilnoprawnej był pracodawca. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, pracodawca jest płatnikiem składek nie tylko w stosunku do tych osób, które wykonują na jego rzecz pracę na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia albo umowy o dzieło z nim zawartej, ale również w stosunku do osób wykonujących na jego rzecz pracę w ramach takich umów cywilnoprawnych zawartych z osobą trzecią (por. wyroki z dnia 11 maja 2012 r., I UK 5/12, OSNP 2013 nr 9-10, poz. 117; z dnia 18 października 2011 r., III UK 22/11, OSNP 2012 nr 21-22, poz. 266; z dnia 14 stycznia 2010 r., I UK 252/09, LEX nr 577824; z dnia 22 lutego 2010 r., I UK 259/09, LEX nr 585727; uchwała z dnia 2 września 2009 r., II UZP 6/09 OSNP 2010 nr 3-4, poz. 46). Należy zauważyć, że nawet przed wprowadzeniem do ustawy art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, w judykaturze przyjmowano istnienie obowiązku łącznego traktowania w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia

społeczne przychodów z umów o pracę i dodatkowych umów cywilnoprawnych zawieranych przez pracodawców z własnymi pracownikami, jeśli w ramach tych ostatnich umów pracownicy wykonywali - poza obowiązującym ich czasem pracy - te same obowiązki, które składały się na treść łączących strony stosunków pracy (zob. orzeczenia Sądu Najwyższego: uchwała z dnia 12 kwietnia 1994 r., I PZP 13/94, OSNAPiUS 2000 nr 3, poz. 39; wyrok z dnia 30 czerwca 2000 r., II UKN 614/99, OSNAPiUS 2002 nr 1, poz. 23; postanowienie z dnia 18 listopada 1997 r., II UKN 326/97, OSNAPiUS 1998 nr 17, poz. 521).

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 lutego 2014 r., I UK 323/13 (OSNP 2015 nr 5, poz. 68), przyjął również, że użyty w art. 4 pkt 2a ustawy systemowej termin „pracodawca” należy pojmować w znaczeniu, jakie nadaje mu art. 3 k.p., uznający za pracodawcę osobę fizyczną lub jednostkę organizacyjną, nawet nieposiadającą osobowości prawnej, jeśli zatrudnia ona pracowników. Tak zdefiniowany pracodawca jest z mocy art. 4 pkt 2a ustawy systemowej płatnikiem składek dla wszystkich pracowników w rozumieniu tego aktu, a zatem także tych, o których stanowi art. 8 ust. 2a tej ustawy, w tym dla pracowników pozostających z nim w stosunku pracy i jednocześnie wykonujących na jego rzecz pracę w ramach umów cywilnoprawnych zawartych z osobą trzecią. Umowy cywilnoprawne wymienione w art. 8 ust. 2a ustawy systemowej nie stanowią bowiem samodzielnych tytułów obowiązkowego podlegania ubezpieczeniom społecznym pracownika ani nie powodują powstania zbiegu tytułów ubezpieczenia społecznego w rozumieniu art. 9 tej ustawy. Norma art. 8 ust. 2a - przez wykreowanie szerokiego pojęcia „pracownika” - stworzyła szeroką definicję pracowniczego tytułu obowiązkowych ubezpieczeń społecznych. Tytułem tym jest łączący pracodawcę z pracownikiem stosunek pracy oraz dodatkowo umowa cywilnoprawna zawarta przez pracownika z pracodawcą lub zawarta z osobą trzecią, ale wykonywana na rzecz pracodawcy. W uzasadnieniu tego wyroku wskazano też, że dla celów ubezpieczeń społecznych zarówno wykonywanie pracy na podstawie umów cywilnoprawnych zawartych z pracodawcą, jak i zawartych wprawdzie z osobą trzecią, ale gdy praca wykonywana jest na rzecz pracodawcy, jest traktowane tak jak świadczenie pracy w ramach klasycznego stosunku pracy łączącego jedynie pracownika z pracodawcą. W przypadku takich pracowników podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia

społeczne stanowi łączny przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych (art. 4 pkt 9 w związku z art. 18 ust. 1 ustawy systemowej), uzyskany z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy i wspomnianych umów cywilnoprawnych (art. 18 ust. 1 i art. 20 ust. 1 tej ustawy), zaś obowiązek obliczania, rozliczania i przekazywania składek do ZUS spoczywa na pracodawcy jako płatniku (art. 17 ust. 1 w związku z art. 4 pkt 2a ustawy systemowej). Warto również nadmienić, że w wyrokach z dnia 18 października 2011 r., III UK 221/11 oraz z dnia 24 września 2015 r., I UK 490/14 (LEX nr 1854103) Sąd Najwyższy stwierdził, że nie można kwalifikować jako naruszenia konstytucyjnych gwarancji w zakresie ochrony danych osobowych oraz obrazy dóbr osobistych sytuacji zasięgnięcia wiedzy o przychodach pracownika dla realizacji ustawowych obowiązków podmiotu zwracającego się o takie informacje, w tym przypadku - obowiązków płatnika składek, określonych w przepisach ustawy systemowej (por. też odpowiedź Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych z dnia 20 lipca 2012 r. w sprawie przetwarzania danych zleceńbiiorcy pracującego na rzecz swojego pracodawcy; Rzeczpospolita z dnia 20 sierpnia 2012 r.).

W konsekwencji utrwalonego orzecznictwa, w sprawie nie występuje kolejna potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy wyraził już swój pogląd w konkretnej kwestii, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 marca 2011 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 9 marca 2011 r., I UK 370/11, LEX nr 1215126 i z dnia 24 lutego 2011 r., II PK 274/11, LEX nr 1215146).

Skarżąca nie zdołała zatem wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania skargi, wobec czego Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.